JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

BARAZA LA MITIHANI LA TANZANIA

MTIHANI WA UALIMU DARAJA LA A

621 **KISWAHILI**

Muda: Saa 3 **MAJIBU** **Mwaka: 2019**

Maelekezo

1. Karatasi hii ina sehemu A na B.
2. Jibu maswali yote.

maktaba.tetea.org
TETEA

Find this and other free resources at: http://maktaba.tetea.org

Prepared by: Maria Marco for TETEA

1. Ainisha mambo manne atakayozingatia mwalimu katika upangaji wa mada za muhtasari katika Azimio la Kazi.

Mwalimu atazingatia malengo ya somo, yaani kile anachotarajia wanafunzi wakipate baada ya kujifunza mada husika.

Atazingatia uwezo wa wanafunzi, akihakikisha mada zilizopangwa zinaendana na kiwango cha uelewa na umri wa wanafunzi wa darasa husika.

Mwalimu atazingatia muda wa kufundisha kila mada ili kuhakikisha inalingana na ratiba ya masomo na haitachukua muda kupita kiasi au kuwa mfupi mno.

Atazingatia mpangilio wa mada kwa kufuata mfuatano wa kimantiki, kutoka rahisi kuelekea ngumu au kutoka dhana za msingi hadi ngazi za juu.

2. Eleza maana ya dhana zifuatazo, kisha toa mifano miwili kwa kila moja:

(a) Vivumishi
Vivumishi ni maneno yanayoeleza sifa, hali au idadi ya nomino. Husaidia kuongeza maelezo ya nomino. Mfano: mti mrefu, nyumba kubwa.

(b) Viwakilishi
Viwakilishi ni maneno yanayochukua nafasi ya nomino ili kuepuka kurudia jina. Husaidia kuleta ufasaha wa lugha. Mfano: yeye, wao.

3. Eleza kwa kifupi sifa nne za kitabu cha ziada.

Kitabu cha ziada kinapaswa kuwa na maudhui sahihi yanayohusiana na mtaala ili kusaidia kujenga maarifa ya ziada kwa mwanafunzi.

Lazima kiwe na lugha nyepesi na inayoeleweka kwa mwanafunzi wa kiwango husika ili kuleta uelewa wa haraka.

Kitabu hicho kinapaswa kuwa na vielelezo kama picha, jedwali, au michoro ili kumsaidia mwanafunzi kuelewa dhana kwa njia ya kuona.

Muundo wake uwe na mpangilio mzuri wa sura, maswali ya mazoezi, na muhtasari wa kila mada kwa urahisi wa rejea.

4. Taja sifa kuu nne za fasihi simulizi.

Fasihi simulizi husambazwa kwa njia ya mdomo, yaani kutoka kwa kizazi kimoja hadi kingine bila maandishi.

Find this and other free resources at: http://maktaba.tetea.org

Prepared by: Maria Marco for TETEA

Fasihi simulizi ni mali ya jamii nzima, haimilikiwi na mtu binafsi.

Fasihi simulizi hubadilika kulingana na muktadha wa wakati au hadhira, siyo ya kudumu.

Fasihi simulizi hutumia lugha ya picha, mafumbo, methali na nahau zinazobeba ujumbe wa kijamii au maadili.

5. Eleza kwa muhtasari mambo manne ya kuzingatia wakati wa kutengeneza zana za kufundishia na kujifunzia.

Zana zitengezwe kwa kuzingatia kiwango cha wanafunzi ili viwe rahisi kutumia na kueleweka kwa daraja lao la elimu.

Zana zinapaswa kuwa salama kutumia na zisizohatarisha afya ya mwanafunzi au mwalimu.

Zana zitengenezwe kwa kuzingatia maudhui ya somo ili ziweze kufikisha ujumbe unaokusudiwa.

Zana zitengezwe kwa kutumia vifaa vinavyopatikana kwa urahisi na kwa gharama nafuu ili ziweze kuigwa na walimu wengine.

6. Onesha sehemu kuu nne za insha.

Utangulizi ni sehemu ya kwanza inayomjulisha msomaji kuhusu mada ya insha na lengo la mwandishi.

Kiini ni sehemu kuu ya insha inayojumuisha hoja mbalimbali na maelezo ya kina kuhusu mada inayozungumziwa.

Hitimisho ni sehemu ya mwisho ya insha inayotoa muhtasari au msimamo wa mwandishi kuhusu mada hiyo.

Maneno ya kuunganisha ni sehemu muhimu inayosaidia kuunganisha hoja kutoka aya moja hadi nyingine kwa ufasaha wa maandishi.

7. Fafanua kwa kifupi mambo mawili yanayopaswa kuoneshwa na mwalimu baada ya kufundisha katika vipengele vifuatavyo:

(a) Tathmini
Mwalimu anapaswa kuonyesha kiwango cha uelewa wa wanafunzi kwa kutumia maswali, kazi za darasani au mazoezi. Pia huonyesha changamoto zilizojitokeza wakati wa somo.

(b) Maoni

Find this and other free resources at: http://maktaba.tetea.org

Prepared by: Maria Marco for TETEA

Mwalimu anapaswa kuandika maoni kuhusu mafanikio ya somo na mapendekezo ya kuboresha somo au mbinu zinazofaa zaidi kwa wanafunzi waliopo.

8. Orodhesha vipengele vinne muhimu katika uandishi wa kadi ya mwaliko.

Lazima kadi ianze kwa anwani ya mualikwa kwa heshima na ukamilifu.

Ionyeshe tukio linaloalikiwa kama harusi, semina au sherehe.

Ieleze mahali, tarehe na muda wa tukio kwa uwazi.

Ihitimishwe kwa maneno ya heshima na fursa ya mualikwa kujibu mwaliko ikiwa inahitajika.

9. (a) Eleza maana ya malengo mahsusi.
Malengo mahsusi ni matarajio ya moja kwa moja yanayotarajiwa mwanafunzi afikie baada ya kipindi kimoja cha somo. Hupimika na huwa ya moja kwa moja kwa mujibu wa shughuli ya kipindi.

(b) Taja sifa tatu za malengo mahsusi.
Malengo mahsusi hupimika kwa urahisi baada ya kipindi.
Huelekeza shughuli za kipindi.
Huandikwa kwa kutumia vitenzi vya kiufanisi kama kueleza, kutaja, kuandika, kutofautisha.

10. (a) Eleza maana ya stadi ya kuandika.
Stadi ya kuandika ni uwezo wa mwanafunzi kuwasilisha mawazo yake kwa maandishi kwa kutumia sarufi sahihi, mpangilio mzuri wa mawazo na ufasaha wa lugha.

(b) Onesha aina mbili za mwandiko unaofundishwa katika shule za msingi.
Mwandiko wima – huu ni mwandiko wa moja kwa moja ulionyooka kutoka juu kwenda chini.
Mwandiko wa mstari – huu ni mwandiko wa kupishanisha herufi kwa kufuata mstari wa maandishi.

11. Fafanua manufaa sita ya kufundisha na kujifunza vitendawili kwa wanafunzi wa shule za msingi.

Vitendawili huongeza uwezo wa kufikiri kwa wanafunzi. Vitendawili vinahitaji mwanafunzi kutumia akili kuchambua na kuunganisha dhana mbalimbali ili kupata jibu sahihi. Hili huendeleza uwezo wa uchambuzi na tafakuri ya kina.

Vitendawili huendeleza utajiri wa msamiati kwa wanafunzi. Kupitia majibu na maelezo ya vitendawili, wanafunzi hujifunza maneno mapya na namna ya kuyatumia katika muktadha wa mawasiliano.

Vitendawili huwasaidia wanafunzi kukuza uwezo wa kusikiliza kwa makini. Ili kupata jibu la kitendawili, mwanafunzi huhitaji kulisikiliza vizuri na kuelewa maana iliyojificha nyuma ya maneno.

Vitendawili vinasaidia kuendeleza utamaduni wa jamii. Kwa kufundisha vitendawili, wanafunzi hujifunza historia ya lugha yao, mila na tamaduni ambazo zimekuwa sehemu ya jamii kwa vizazi vingi.

Vitendawili huleta burudani darasani. Mazoezi ya vitendawili hufanywa kwa furaha na vicheko huku wanafunzi wakijifunza kwa njia ya kushirikiana na kushindana kwa ufasaha.

Vitendawili hujenga mawasiliano ya kijamii kwa kuwa huzingatia muktadha wa jamii na kutumia lugha ya mafumbo, hivyo wanafunzi hujifunza kuwasiliana kwa busara na maarifa.

12. Andika insha yenye maneno yasiyopungua 300 kuhusu "Manufaa ya Tanzania kuwa nchi ya viwanda."

Tanzania kuwa nchi ya viwanda kuna manufaa mengi ya kijamii, kiuchumi na kielimu kwa wananchi na taifa kwa ujumla. Viwanda ni injini ya maendeleo ambayo huleta mabadiliko ya maisha ya watu kwa njia chanya.

Manufaa ya kwanza ni kuongezeka kwa ajira. Uanzishwaji wa viwanda mbalimbali nchini humwezesha kila raia kupata nafasi ya ajira kulingana na taaluma au uwezo wake. Vijana ambao kwa muda mrefu wamekuwa hawana kazi wanapata nafasi ya kujiajiri au kuajiriwa.

Manufaa ya pili ni kuongeza mapato ya taifa. Kupitia kodi za viwanda, ushuru wa bidhaa, na shughuli za usafirishaji, serikali hupata fedha nyingi ambazo hutumika katika kuboresha huduma za jamii kama afya, elimu, miundombinu na maji safi.

Manufaa mengine ni kuinua kiwango cha maisha ya wananchi. Kupitia ajira na ongezeko la kipato, wananchi wanaweza kumudu mahitaji yao ya msingi kama chakula bora, mavazi na makazi mazuri. Pia hupata fursa ya kuwekeza zaidi katika elimu na afya za familia zao.

Viwanda huongeza thamani ya malighafi zinazozalishwa nchini. Badala ya kuuza bidhaa ghafi kama pamba, kahawa au korosho, viwanda huzalisha bidhaa zilizokamilika ambazo huuzwa kwa bei ya juu ndani na nje ya nchi. Hili huongeza faida kwa wakulima na wajasiriamali.

Kupitia viwanda, Tanzania ina nafasi ya kuongeza wigo wa biashara ya kimataifa. Nchi huongeza ushawishi wake katika soko la dunia kwa kuuza bidhaa mbalimbali nje ya nchi, jambo linaloimarisha nafasi ya kiuchumi kimataifa.

Pia viwanda huongeza fursa za mafunzo ya kiufundi na teknolojia. Vijana wanapata nafasi ya kujifunza mbinu za kisasa za uzalishaji na utengenezaji wa bidhaa. Hii huongeza ujuzi na maarifa ya kizazi kipya.

Kwa ujumla, maendeleo ya viwanda ni chachu ya maendeleo ya taifa. Tanzania kuwa nchi ya viwanda ni hatua muhimu kuelekea uchumi wa kati na maisha bora kwa kila mwananchi.

13. Kwa kutumia mifano, bainisha tofauti na uhusiano uliopo kati ya jozi za aina za maneno zifuatazo:

Find this and other free resources at: http://maktaba.tetea.org

Prepared by: Maria Marco for TETEA

(a) Nomino na vivumishi

Nomino ni maneno yanayotaja vitu, watu, wanyama au mahali. Mfano: kitabu, Asha. Vivumishi ni maneno yanayoelezea sifa ya nomino. Mfano: kitabu kizuri, Asha mrembo. Uhusiano wao ni kwamba vivumishi huambatana na nomino na kutoa sifa au hali ya nomino husika.

(b) Vitenzi na vielezi

Vitenzi ni maneno yanayoonyesha kitendo. Mfano: anakimbia, anapika. Vielezi ni maneno yanayoelezea jinsi, wakati au mahali ambapo kitendo hufanyika. Mfano: anakimbia haraka, anapika vizuri. Vielezi huambatana na vitenzi kuonyesha maelezo ya kitendo.

(c) Vivumishi na viwakilishi

Vivumishi huongeza sifa kwa nomino. Mfano: nyumba ndogo, mtu mzuri. Viwakilishi ni maneno yanayochukua nafasi ya nomino. Mfano: yeye, wao. Vivumishi hutumiwa sambamba na nomino ilhali viwakilishi hutumika badala ya nomino.

14. Eleza faida sita za kutumia mbinu ya kazimradi katika kitendo cha ujifunzaji na ufundishaji.

Mbinu ya kazimradi huwapa wanafunzi nafasi ya kushiriki moja kwa moja katika shughuli halisi na kujifunza kupitia uzoefu wa vitendo. Hii huwafanya wajifunze kwa kina kuliko kusikiliza tu.

Inawajengea wanafunzi uwezo wa kujitegemea kwani wanapowajibika kutekeleza mradi wao hujifunza kupanga, kutekeleza na kutathmini kazi kwa kujitegemea.

Inawawezesha wanafunzi kushirikiana katika vikundi, hivyo kukuza stadi za kazi za pamoja, mawasiliano, na ushirikiano.

Mbinu hii huongeza motisha ya wanafunzi kwa sababu wanakuwa sehemu ya utekelezaji wa shughuli ambayo ni halisi na ya kuvutia kwao.

Inawasaidia wanafunzi kuelewa uhusiano kati ya elimu na maisha ya kila siku kwa sababu hutekeleza miradi inayogusa mazingira yao ya kawaida.

Inawasaidia walimu kutathmini uelewa wa mwanafunzi kwa njia ya kina kwa kuwa matokeo ya mradi huonyesha jinsi mwanafunzi alivyoelewa somo kwa vitendo.

15. Fafanua mbinu tano atakazotumia mwalimu katika kufundisha msamiati katika shule ya msingi.

Mwalimu atatumia picha au vielelezo vya vitu halisi ili kuwasaidia wanafunzi kuelewa maana ya maneno mapya kwa kuona na kuhusianisha na hali halisi.

Mwalimu atatumia mazungumzo ya darasani ambapo maneno mapya huibuliwa kupitia mijadala au mazungumzo kati ya walimu na wanafunzi.

Find this and other free resources at: http://maktaba.tetea.org

Prepared by: Maria Marco for TETEA

Mwalimu atatumia vitendawili, methali au hadithi fupi zenye msamiati mpya ili wanafunzi waelewe matumizi ya maneno hayo katika muktadha.

Mwalimu atatumia orodha ya maneno kwa kuwaandika ubaoni na kuwaelekeza wanafunzi kuyatumia katika sentensi tofauti ili kuyaelewa vyema.

Mwalimu atatumia michezo ya lugha kama vile kujaza nafasi, kulinganisha maneno, au kutafuta maneno yenye maana sawa au tofauti ili kuwasaidia kujifunza msamiati kwa njia ya kujifurahisha.

16. Bainisha matumizi sita ya ubao wa kuandikia katika mchakato wa ufundishaji na ujifunzaji.

Ubao hutumika kuandika dondoo muhimu za somo ambalo linajadiliwa darasani ili kuwasaidia wanafunzi kufuatilia kwa urahisi.

Ubao hutumika kuandika mazoezi au maswali ya kujadiliwa kwa pamoja kati ya mwalimu na wanafunzi.

Ubao hutumika kuchora vielelezo kama michoro, ramani au takwimu zinazosaidia kueleza dhana kwa njia ya kuona.

Ubao hutumika kuonyesha mfuatano wa hoja au hatua za somo kwa mpangilio sahihi wa ufundishaji.

Ubao hutumika kufundisha sarufi na uandishi sahihi wa maneno ambapo mwalimu huandika mifano na kusahihisha makosa.

Ubao hutumika kama chombo cha kujumuisha majibu ya wanafunzi ambapo mwalimu huandika majibu mbalimbali yanayotolewa na wanafunzi kwa ajili ya mjadala wa pamoja.